גמ' *ת"ר "ואם נפש" לחייב על ספק מעילות אשם תלוי דברי ר' עקיבא וחכמים פוטרים לימא בהא קא מיפלגי דר' עקיבא סבר למדין עליון מתחתון ורבנן סברי אין למדין עליון מתחתון אמר רב פפא דכולי עלמא למדין עליון מתחתון דאם כן צפון בבן בקר א] לא משכחת לה אלא הכא היינו טעמא דרבנן דפטרי ב] דגמירי *מצות מצות מחטאת מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת *(ועל ספיקו אשם תלוי) אף כל ג] שחייבין על זדונו כרת ועל ד] *(ספקו) חטאת ועל *(שגגתו) אשם תלוי לאפוקי מעילה דאין חייבין על זדונו כרת *דתניא הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים *אומרים באזהרה ור' עקיבא סבר כי ילפינן מצות מצות מחטאת חלב להכי הוא דילפינן מה להלן בקבועה אף כאן בקבועה לאפוקי עולה ויורד דלא ורבנן סברי *אין גזירה שוה למחצה ה] מכלל דר' עקיבא סבר יש גזירה שוה למחצה ו] אלא דכולי עלמא אין גזירה שוה למחצה ז] אלא היינו טעמא דר"ע דאמר קרא "ואם נפש" *וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ח] ורבנן סברי תחתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים ט] (ור"ע סבר *אין היקש למחצה מכלל דרבנן סברי יש היקש למחצה והא קיימא לן דאין היקש למחצה דכולי עלמא אין היקש למחצה והכא ה"ט דרבנן י] דגמירי מצות מצות אפקיה מהקישא) ור"ע אשם בכסף שקלים יא] נפקא ליה °מזאת תורת האשם *תורה אחת לכל האשמות ורבנן אע"ג דכתיב "זאת תורת האשם" איצטריך למכתב "ואם נפש" וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון יב] ואי מזאת תורת האשם הוה אמינא כי אמינא תורה אחת לכל אשמות הני מילי בשאר אשמות ודאין אבל אשם תלוי כיון דעל ספק חלב קאתי אימא לא יהא ספיקו חמור מודאו מה ודאו חטאת בת דנקא אף ספיקו אשם בר דנקא אהכי כתב רחמנא "ואם נפש" וי"ו מוסיף על ענין ראשון יג] (האניחא למאן דדריש "זאת תורת האשם" יד] אלא למאן דלא דריש "זאת תורת האשם" מאי איכא למימר ילית "בערכך" "בערכך" מאשם מעילה, אשם שפחה חרופה טו] דלא כתב בה "בערכך" ילפינן "באיל" "איל": טז] מודה ר"ע כו': "ואם ספק" מאי קאמר אמר רבא תני אם בספיקו עומד לעולם יהא אשם תלוי יז] שממין שהביא על הודע (ב) מביא על שלא הודע סוף סוף כי מתידע ליה בעי לאיתויי אשם ודאי אמר רבא מדברי שניהם נלמד אשם ודאי לא בעי ידיעה (ג) יח] לבתחלה: מתני' יט] האשה שהביאה חטאת העוף כ] אם עד שלא נמלקה נודע לה שילדה ודאי תעשינה ודאי שממין שהיא מביאה כא] על הודע מביאה על לא הודע: חתיכה של חולין וחתיכה של כב] הקדש אכל אחת מהן ואין יודע איזה מהן אכל פטור ר"ע מחייב כג] אשם תלוי אכל את השניה מביא אשם ודאי, כד] אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע כה] ר"ש אומר שניהן מביאין אשם אחד, ר' יוסי אומר אין

א) [לקמן כו: ע"ש] ב) [צ"ל ספק אם]

גמ' "ואם נפש" (ד) כו] (אדם) · באשם תלוי כתיב ולעיל מיניה באשם מעילות קמיירי בויקרא: לחייב על ספק מעילות אשם תלוי · קס"ד מדכתבינהו גבי הדדי: עליון · מעילות כז]: מתחתון · אשם תלוי: [גליון · ה"נ אלא הכא הייט טעמא דר' עקיבא דכתיב ואם נפש]: לימא בהא קא מיפלגי · דמר סבר היקשא עדיף ומר סבר ג"ש עדיף: לא דכולי עלמא היקשא עדיף · שהרי אין משיבין על ההיקש ואמרי לך רבנן היינו היקש דתחתון למד מעליון לכסף שקלים: ור' עקיבא סבר אשם לכסף שקלים נפקא ליה מזאת תורת · אלא היקש להכי אתא ללמוד עליון מתחתון והכי פירש רחמנא והוא הוא שבקונטרס אלא ע"כ מבואר היטב עכה"ג: (ה) אם כן · דלרבנן אין למדין לא משכחן צפון בבן בקר דחטאת ועולה יהו טעונין שחיטה בצפון דצפון כתיב בבן צאן בויקרא, ובמסכת זבחים (דף מח·) יליף בן בקר בהאי דינא בעליון מתחתון: באשם תלוי כתיב "מצות" ובחטאת כתיב "מצות": חטאת חלב · היינו סתם חטאת ולהכי נקט חלב משום דסמוכה לחלב דכתיב בויקרא כל חלב וכל דם לא תאכלו וסמיך ליה נפש כי תחטא וגו': במיתה · בידי שמים: לאפוקי עולה ויורד · כגון שמיעת קול, וביטוי שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו דלא מייתי על ספיקן אשם תלוי: וי"ו מוסיף על ענין ראשון כו' · הילכך אתא היקש ואפקיה מגזירה שוה להא מילתא ועל כרחין גזרה שוה זו למחצה: (ו) בעליון כתיב כסף שקלים · והקישא לתחתון מעליון הוא דאתא ולא למילף עליון מתחתון (לשוייה גזרה שוה למחצה): ורבי עקיבא אין היקש למחצה לא גרסינן לה דלאו היינו היקש למחצה ובשחיטת קדשים בפרק איזהו מקומן (דף מח·) איתא לכולה הא שמעתא ולא גרסינן להא אלא הכי גרסינן ורבי עקיבא אשם בכסף שקלים מנא ליה כח] כו' (ז) הילכך על כרחיך היקשא לאפוקי מגזירה שוה אתא למיהוי גזירה שוה למחצה דאי לאו להכי אתא היקישא למאי תדרוש ליה: הניחא למאן דדריש תורה · בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג:) וזאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות: הניחא למאן דדריש · מלי ר"ע למימר הכי כט] (א) איצטריך היקישא לאשם בכסף שקלים ומהכא נפקא, וכי איצטריך היקישא לספק מעילות לאשם תלוי: בערכך בערכך · אשם תלוי מאשם מעילות: אשם שפחה חרופה יליף מאיל איל · אשם נזיר דכתיב בספרים שבוש הוא דהא באשם נזיר (במדבר ו) "כבש בן שנתו" כתיב ואמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה (לעיל י:) מדאיל בן שתי שנים בשני סלעים כבש בן שנתו בסלע: מאי קאמר · ואם ספק הא פשיטא דספק הוא לו: סוף סוף · כי הביא במעילה מועטת מעילתו ואשמו בתנאי אכתי לא נפיק מידי שני אשמות דכי מתידע ליה דודאי מעל בעי איתויי אשם ודאי דקא סלקא דעתין אשם דומיא דחטאת וחטאת שהביא על ספיקה אשם תלוי כי מתידע ליה ודאי בעי איתויי חטאת: מדברי שניהם · דר' עקיבא ור' טרפון דמודו במעילה מועטת: לא בעי ידיעה בתחלה · הילכך כי אתייה מספק על תנאי עולה לו לאשם ודאי כי מתידע ליה: מתני' חטאת העוף · ספק ילדה מין פטור או מין חיוב מביאה קינה העולה מביאה ומתנה אם מין חיוב הוא זו עולתה ואם לאו תהא נדבה" אבל חטאת מביאה מספק ואינה נאכלת: תיעשה ודאי · ויאכל לכהנים: ר' עקיבא מחייב · ר' עקיבא לטעמיה דמחייב אשם תלוי בספק מעילות: שניהן מביאין אשם אחד · בשותפות ויאמר זה לזה אם אכלת חתיכה של קדש יהא חלקי מחול ל] [לך] ויהא אשם כולו עליך:

אין

אם עד שלא נמלקה הודע כו' לא] ועושה ודאי · פירוש ותאכל כשאר חטאת ואם תאמר מאי איריא שנודע לה קודם שנמלקה אפילו לאחר שנמלקה נמי תאכל לכהנים דאי משום דלא הויא ידיעה בשעת מליקה הא אמרינן בפרק קמא דמכילתין (דף ז:) מודה ר' יוסי במחוסר כפרה דכיון דאינו מביא רק לאישתרויי בקדשים דלא בעי ידיעה בתחלה ואי טעמא הוי גזירה שמא יאמרו חטאת העוף הבא על הספק נאכלת הניחא לר' יוחנן דאמר לקמן בפרק המביא (דף כו:) דאם משנמלקה נודע *לו שילדה ודאי אסור גזירה כו' אלא לרב דאמר לקמן דאפילו נודע לו משנמלקה כיון שנודע לו קודם הזאה מותר באכילה אם כן אמאי לא נקט משנמלקה ויש לומר דהוא הדין לאחר מליקה ולא אתא לאפוקי רק אחר הזאה דאז ודאי אתו למימר חטאת העוף הבא על הספק נאכלת לב]:

ומי

לא א מיי' פ"א מהל' מעילה הל' ג:
לב ב מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הל' כב:
לג ג מיי' פ"ז שם הל' יא:
לד ד ה מיי' פ"ט מהל' שגגות הל' יב:

צ"ע לה וכן לקמן

[זבחים מח: ושם כל הסוגיא ע"ש]
[לקמן כה:]
[זבחים ליתא]
[צ"ל שגגתו]
[צ"ל ספיקו] פסחים [illegible] סנהדרין פג·
[מנחות ד]
[יבמות ס: וש"נ]
[נדרים ז:]

תורה אור

ויקרא ה

◆

שיטה מקובצת

א] בקר לרבנן לא משכחת לה אות ו' נמחק: ב] דפטרי' דגמרי מצות מחטאת חלב מה: ג] אף כל [דבר] שחייבין על זדונו כרת כו' וא"ת הא תינח למאן דיליף בפ"ק דיבמות מגו"ש דעליה עליה דאין חייבין חטאת אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יכול לאפוקי מעילה דדבר הלמד בגו"ש חוזר ומלמד בגו"ש אלא למאן דמפיק מתורה אחת הוקשת כל התורה כולה לעבודת כוכבים היכי ילפינן הכא ממצות הוי דבר הלמד בהקש ואינו חוזר ומלמד בגו"ש כדאיתא באיזהו מקומן וי"ל דמן הדין היה לנו לומר דמביאין אשם תלוי על כל דבר אפילו על דבר שאין חייבין על זדונו כרת וגו"ש דהכא דמצות מצות אתי למעוטי מעילה דלא בא על ספיקו אשם תלוי ומיעוטי ילפינן שפיר מגו"ש דהכא ולא דמי לכאשר עשה דאנו צריכין לגמורי מיניה שתי כליות אפר העלם דלא כתיבי ביה · תוס' כת"י: ד] ועל שגגתו חטאת מביא על ספיקו אשם תלוי: ה] למחצה אלא מכלל: ו] למחצה הא קי"ל דאין גו"ש למחצה אלא: ז] למחצה והכא ה"ט תיבת אלא נמחק: ח] ורבנן סברי תחתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים · וא"ת ל"ל לרבנן לגמור (עליון מתחתון) [תחתון מעליון] לכסף שקלים תיפוק ליה מערכך ערכך ויש לומר דאיצטריך לכדאמר תלמודא (דלעיל) דלא תימא ה"מ בשאר אשמות אבל אשם תלוי כיון דעל ספק קאתי לא יהא ספיקו חמור מעיקר דחטאת ודאי היא בת דנקא אף ספק אשם בת דנקא · תוס': ט] מתיבת ור"ע סבר אין היקש למחצה עד תיבת ור' עקיבא אשם כו' זה לא גריס רש"י: י] דרבנן דאתיא מצות תיבת דגמירי נמחק: יא] שקלים מנא ליה נפקא: יב] מעליון דאי מזאת דפליג: יג] ראשון הניחא למאן תיבת הא נמחק: יד] אלא למאן דלא דריש פלוגתא היא בפ"ק דמנחות ותימה דבפרק דם חטאת משמע ליכא מאן דפליג אגז"ש דזאת תורת וי"ל דבדבר הכתוב בהדיא בקרא ליכא מאן דפליג · תוס': טו] חרופה · ס"א ואשם גזילות והראב"ק לא גריס ליה וכן רש"י ז"ל: טז] על תיבות מודה ר"ע כו' על כל תיבה נרשם קו להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: יז] שממין' ציון במתני' שהביא על הודע מביא על שלא הודע כו' מודה ר"ע כו' סוף: יח] ידיעה בתחילה אות ל' כ' נמחק עיין (שבת דף עא.) בתוס': יט] האשה שהביאה חטאת העוף ספק כגון שהפילה דבר שהוא ספק אם חייבת עליה קרבן או לאו מביאה עליה חטאת העוף ואינה נאכלת · תוס' כת"י: כ] העוף ספק אם עד שלא נמלקה נודע לה שילדה דבר שחייבת עליה קרבן תעשינה ודאי ונאכלת ואם נודע לו אחר שנמלקה פליגי בה רב ור"י בפ' בתרא דרב אמר מוז דמה ומכפרת ומותרת באכילה ור"י אמר אסור גזירה שמא יאמרו חטאת העוף הבא על הספק נאכל ותניא כוותיה ותימא קצת לרב למה לי עד שלא נמלקה משנמלקה נמי כן תנא וצ"ל דלא נקט לא נמלקה אלא לאפוקי לא נודע לו אלא אחר הזאה · תוס' כת"י: כא] על ס"א לא הודע מביא על הודע: כב] של קודש אכל אות ה' נמחק: כג] מחייב באשם תלוי: כד] אחד אכל את: כה] עי' בחדושין: כו] על תיבת אדם רשום קו למעלה להורות כי לפ"ד ראוי למוחקו: כז] מעילות ודאי קמיירי: כח] ליה נפקא ליה מזאת תורת האשם ורבנן אע"ג דכתיב זאת תורת האשם איצטריך ואם נפש דאי מתורת האשם סד"א ה"מ בשאר אשמות הניחא כו' נפקא ליה מזאת תורת: כט] ולא איצטריך: ל] מחול לך ויהא: לא] כו' תעשינה ודאי תיבת ועושה נמחק: לב] נאכלת · גליון והאי דלא תנא לאחר שנמלקה דאי תנא הו"א ה"ת אחר הזאה שאין בין מליקה להזאה כלום ע"כ:

◆

רבינו גרשום

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת וגו' · דכתיב בפרשת אשם תלוי לחייב על ספק מעילה אשם תלוי בא דברי ר' עקיבא כדמפרש טעם דוי"ו מוסיף על ענין ראשון דלמעלה מפרשה זו כתיבה פרשת מעילות דמביא אשם ודאי וילמד עליון מתחתון מה בפרשת תחתון אשם תלוי אף עליון נמי מביא על ספיקו אשם תלוי: דאם כן · דאין למדין עליון מתחתון צפון שחיטה בצפון בבן בקר לא משכחת לה דאם עולה קרבנו מן הבקר היינו עליון ולא כתיב ביה צפון ובאם מן הצאן עולה קרבנו כתיב ביה צפונה וילמד עליון מתחתון: דגמרי מצות מצות מחטאת חלב כתיב גבי חלב בעשותה אחת ממצות וכתיב באשם תלוי בעשותה אחת מכל מצות מה להלן בחלב דהיינו דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת כו' · ור' עקיבא מחייב על ספק מעילות אשם תלוי סבר להכי ילפינן מצות מצות מחטאת חלב להכי ילפינן מה להלן גבי חלב בקבועה דחטאתו קבועה ומביאה על ספיקה אשם תלוי אף כל שקרבנו בקבועה מביא על ספיקו אשם תלוי לאפוקי היכא דבעולה ויורד הוא דאין ודאי קבוע אין מביא על ספיקו אשם תלוי: ורבנן סברי אין גזירה שוה למחצה · אלא כי היכי דילפת גזרה שוה דמה להלן בקבועה אף כאן בקבועה יליף נמי מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת אף כל שחייבין הילכך פטרי: וילמד עליון מתחתון כדאמרן: ורבנן סברי לא תחתון הוא דגמר מעליון לאשם בכסף שקלים · מה שבעליון באשם ודאי מביא אשם בכסף שקלים אף תחתון אשם תלוי צריך אשם בכסף שקלים: ור' עקיבא סבר אין היקש למחצה · אלא כי היכי דילפי אשם בכסף שקלים לילפו נמי עליון מתחתון: אלא טעמא דרבנן דפטרי דקא סברי אתא מצות מצות · כדמפרשי ליה רבנן ואפקיה מהקישא דלא ילפינן עליון מתחתון ולהכי כתב רחמנא ואם נפש דוי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מעליון דמה עליון בכסף שקלים אף תחתון בכסף שקלים. הניחא · לר' עקיבא למאן דדריש זאת תורת מצי יליף מזאת תורת אלא למאן דלא יליף מזאת תורת כדאמר בפרק קמא דמנחות מאי איכא למימר יליף בערכך בערכך מאשם מעילות מה ערכך דאשם מעילות כסף שקלים אף ערכך דאשם תלוי נמי כסף שקלים ואשם גזילות נמי כתיב ביה בערכך לאשם שפחה חרופה דלא כתיב ביה בערכך כתיב ביה באיל וכתיב באשם מעילות באיל אבל אשם נזיר ומצורע כיון דאינו קבוע ועוד כתב בהו כבש ולא איל לא בעי למיתי בכסף שקלים: לישנא אחרינא כו' לא דכולי עלמא היקש עדיף דאין משיבין על ההיקש · ואמרי לך רבנן היינו היקש דתחתון היקש לעליון לכסף שקלים [דלא] נפיק מזאת תורת וכי אתאי היקשא דתחתון הוקש לעליון לכסף שקלים ור' עקיבא סבר אשם לכסף שקלים נפיק מזאת תורת וכי אתאי היקש (דתחתון היקש) לילמד עליון מתחתון: אם ספק מעלתי המעות יהו נדבה והאשם תלוי: ואם ספק מאי קאמר · הא ודאי בספק מיירי ר' עקיבא ורבנן ור' טרפון דבספק [מייתי] אשם תלוי: אמר רבא הכי תני אם בספקו עומד לעולם שלא ידע לעולם יהא אשם תלוי ויפטר: קס"ד דסוף סוף בין לר' טרפון בין לר' עקיבא כי מתיידע ליה דודאי מעל בעי מייתי אשם ודאי ומאי קמ"ל ר' טרפון ור' עקיבא: אמר רבא הא קמ"ל דמדברי שניהם נלמד · דאשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה א) שם לא נודע לו תחילת המעשה אלא סוף המעשה מביא נמי אשם ודאי מדקא אמרי אם בודאי מעלתי זו מעילתי וזה אשמי ודאי שאם יודע לי שאפשר בזה ואף על גב דבתחלת הבאתו לא היתה לו בו ידיעה ודאי אלמא דאשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה: האשה שהביאה חטאת העוף · ספק שאינה יודעת אם נפל הפילה או רוח הפילה אם עד שלא נמלקה נודע שודאי ילדה תעשה חטאת זו ודאי ותעלה לה אף על גב דמתחלה הביאה בספק מ"מ תיעשה ודאי הואיל וסמין שהיא מביאה על לא הודע ספק חטאת מביאה על (לא) הודע חטאתה דהא נמי ב) משאר זבח: ואין ידוע איזו מהן אכל פטור היינו אליבא דרבנן דפטרי בספק מעילות: אכל את השניה מביא אשם ודאי · דממה נפשך אכל קודש: ר' שמעון אומר שניהם מביאין · אשם ודאי אחד וכתנין כל אחד אומר אם חברי אכל את הקדש יהא הלקי של אשם נתון לו ויתכפר בכולן:

א) אולי צ"ל שגם אם לא נודע המעשה בתחילה כשמביאו כאשם אלא לבסוף ג"כ יוצא מדקא אמרי וכו': ב) צ"ל מייתה חטאת העוף ולא זבח ·

הגהות הב"ח (א) גמרא מצות מחטאת חלב מה להלן: (ב) שם על הודע מביא כצ"ל ואות ו' נמחק: (ג) שם ידיעה בתחלה כצ"ל ואות ל' נמחק: (ד) רש"י ד"ה ואם נפש באשם כצ"ל ותיבת אדם נמחק: (ה) ד"ה דא"כ דלרבנן וכו' מתחתון הס"ד ואח"כ מ"ה מצות מצות באשם: (ו) ד"ה ו' מוסיף וכו' למחצה הס"ד ואח"כ מ"ה לאשם בכסף שקלים בעליון כתיב: (ז) ד"ה ור"ע אין וכו' מנא ליה כו' ומשני הילכך:

נושא/מבנה
△ ש/ להסביר מח' ר"ע וחכ' בענין חיוב אשם תלוי בספק מעילה
◇ "כולי עלמא"

נושא (המשך)
ש- מנין לספק מעילה באשם תלוי - ר"ע
ת- היקש
ט- מנין לאשם תלוי ב' כסף
ת- "זאת תורת..."
ט- למ"ד ולא דורש "זאת תורת" מנין לאשם תלוי ב' כסף
ת- "בערכך-בערכך"

נושא/מבנה
1 - 2
סדרה של ספקות בב' חתיכות